

Goncharenko O. V.

Dnepropetrovsk State Agrarian University

METHODOLOGICAL ASPECTS OF DETERMINING THE EFFICIENCY ANHOINNOVATSIY

Summary

The existing methodological approaches to evaluating effectiveness of the innovation process in agriculture production. It is established that assessment of the success innovation at the enterprise level based on two fundamentals: profitability and impact on business. It is proved that the impact of innovation development at the mesa level should be characterized by the ratio of the expenditures made by authorities in order to enhance innovation activity area of business organizations and the value derived from this effect.

Key words: agro-industry, innovation, innovative development, efficiency, method.

УДК 330.322:338.3:631.16

Грищук Н. В.

Вінницький державний аграрний університет

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОВИРОБНИЦТВА – ОДНА ІЗ НАРІЖНИХ УМОВ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ АГРОФОРМУВАНЬ

Розглядається сучасний стан інвестиційної діяльності агровиробництва. Визначено ряд особливостей та проблем активізації розширення інвестиційної діяльності в агарному виробництві в позиції фінансової стабільності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Запропоновано напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Ключові слова: інвестиція, інвестиційна діяльність, інвестиційне забезпечення.

Постановка проблеми. Активізація та подальше розширення інвестиційної діяльності в агарному виробництві є одним із найважливіших індикаторів розвитку економіки країни, який визначає зміну сукупного попиту й обсягу виробленого продукту та рівня зайнятості. Попри політичну і фінансову нестабільність у країні, українські агроформування, як і раніше, залишаються привабливими для інвесторів. Проблема інвестиційного забезпечення агровиробництва набуває актуальності, особливо в умовах транзитивної економіки.

В сучасних умовах України інвестиції мають стати найважливішим засобом продовження соціально-економічних перетворень, долаючи перепони, що блокують динамічний розвиток інвестиційної діяльності аграрного виробництва, адже вони є джерелом розширеного відтворення виробничого капіталу і спрямовуються на відтворення нових підприємств і потужностей, модернізацію, реконструкцію, технічне переозброєння, капітальний ремонт основних засобів, а також на приріст оборотних активів підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто відзначити, що питання активізації інвестиційної діяльності агровиробництва і шляхи його подальшого розширення в регіональному зрізі вивчають відомі вітчизняні вчені, провідні економісти та юристи сьогодення: В. Галушко, С. Гуткевич, О. Гудзь, М. Дем'яненко, Б. Пасхавер, Г. Підлісецький, П. Саблук, П. Стецюк, А. Третяк О. Шпикуляк, М. Федоров та ін. Високо оцінюючі їх внесок щодо діяльності аграрного виробництва регіону, сучасний контур інвестиційної діяльності аграрного виробництва потребує подальшого вивчення та розв'язання.

Потребують подальшого вирішення питання стабілізації інвестування агровиробництва, впливу факторів на життєво важливі параметри функціонування виробництва, що дають змогу інтенсивніше впливати на економічні процеси, які відбуваються в агарному виробництві та є осно-

вним стрижневим стимулом для його розвитку, запорукою гарантії прогресивних змін в економіці держави.

Метою даної статті є подальше вивчення розвитку інвестиційних процесів в Україні, визначення особливостей та проблем активізації розширення інвестиційної діяльності в агарному виробництві в позиції фінансової стабільності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційний капітал є найважливішою економічною категорією розширеного відтворення, а на сьогодні досить актуальним для вітчизняної науки ще є питання дослідження проблем формування інвестиційної привабливості тої чи іншої сфери економіки країни. Це можливо обумовити різними факторами, особливо інтеграцією України у світове господарство, стабілізацією та подальшим розвитком ринкових перетворень. Активна інвестиційна політика та формування сприятливих умов для залучення інвестицій є важливим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень та поліпшення якісних показників діяльності агровиробництва.

Також однією з наріжних передумов успішного сталого розвитку агроформувань та їх стабільного врівноваженого економічного зростання є активізація та розширення інвестиційної діяльності аграрного виробництва в регіональному зрізі. Водночас на нинішньому економічному просторі України спостерігається низка перешкод, що блокують динамічний розвиток інвестиційної діяльності аграрного виробництва. Зокрема, брак дієвих фінансових механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрного виробництва регіону призвів до того, що агроформування фактично позбавлені дієвих важелів розв'язання інноваційно-інвестиційних проблем та не мають можливостей зміцнювати свою матеріально-технічну базу й розгорнути та нарощувати капітальні інвестиції у аграрне виробництво.

Погіршення інвестиційного клімату спричинило зміну темпів залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Основними інвесторами в АПК України, зокрема у агровиробництво, є: Кіпр (\$251,2 млн), Велика Британія (\$133,5 млн), Данія (\$57,6 млн), Німеччина (\$55,4 млн), Польща (\$29,3 млн), Австрія (\$28,9 млн) Загалом, об'єм прямих іноземних інвестицій в сільське господарство України станом на 01.07. 2012 р. склав 739,0 млн. дол. США, а і це 1,4% від загального об'єму інвестицій в економічну діяльність країни [1]. Аналізуючи тенденції останніх років, можна стверджувати, що обсяг залучених іноземних інвестицій в Україну залишається незначним (рис. 1).

Рис. 1. Обсяги залучених прямих іноземних інвестицій в Україну за 2001-2013 роки

На кінець 2012 р. іноземними інвесторами було вкладено 54462,4 млн. дол. США прямих інвестицій, а на 1 липня – 55318,0 млн. дол. США. Із них лівова частка – понад 77%, або 42819 млн. дол. – надійшло із країн ЄС. Країни СНД інвестували в Україну 4370 млн. дол. (з них із Росії – 3822 млн. дол.) [2].

Також можна підтвердити, що ще одним із вдалих проектів по залученню інвестиційних ресурсів є співпраця Horizon Capital з агропромисловою корпорацією «Агро-Союз». Згідно з вказаним проектом, між ними здійснено купівлю-продаж неконтрольного пакету акцій «Агро-Союз» на \$40 мільйонів. Агропромислова корпорація «Агро-Союз» спрямовує інвестиційні кошти в першу чергу в галузь свинарства. Такий бізнес зорієнтований на визначений споживчий сегмент ринку та дає можливість побудови вертикально-інтегрованого виробництва, яке включає вирощування свиней, створення власної кормової бази та м'ясопереробного підприємства. Бізнес у свинарстві може забезпечити термін окупності інвестицій в середньому від 5 до 7 років за умови ведення великомасштабного виробництва. Упродовж останнього десятиліття у цьому сегменті виробництва спостерігається активне зростання кількості промислових виробників завдяки внутрішнім та зовнішнім інвестиціям, що забезпечує зростання рентабельності цього виробничого сектору навіть в умовах обмеженої купівельної спроможності внутрішнього ринку. [3].

Якщо у 2011 р. їх обсяги зросли на 10%, у 2012 р. – на 8%, то у 2013 р. очікування збільшення на 3%. Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій щорічно акумулюються у сфері фінансової діяльності і у 2012 р. їх частка складала майже 30% загального обсягу іноземного капіталу в економіці України, у підприємствах оптової торгівлі – 11%, у металургійній промисловості – 11,3% та у харчовій промисловості – 5,6%. Частка іноземного капіталу, що залучається у сільське господарство, залишається низькою і нині становить лише 1,5% загальних обсягів іноземних ін-

вестицій і в динаміці знижується. Близько 80% агрокомпаній планують публічне розміщення акцій на іноземних біржах, залучення приватного капіталу або стратегічних інвесторів уже до 2014 року. З них 25% підприємств заявили про намір розмістити акції на міжнародних біржах, причому ріст активності публічних розміщень припадає на 2015 рік [4].

Останніми роками спостерігається тенденція підвищення інвестиційної привабливості агроформувань, про що свідчать вищі темпи приросту вкладень порівняно з іншими видами економічної діяльності. Так, обсяги капітальних інвестицій в аграрній сфері у 2011 р. порівняно з попереднім роком зросли на 31%, в економіці України на 19%, у 2012 р. відповідно 11 і 8%. За попередніми оцінками, у 2013 р. в агровиробництві очікувано помірно зросли капітальні інвестиції, водночас в цілому по економіці їх обсяги порівняно з попереднім періодом зменшилися, їх спад відчутний передусім у будівництві, торгівлі, фінансовій сфері та найбільшою мірою у транспорті.

Очікуване скорочення обсягів інвестицій в економіці України та окремих галузях у 2013 р. є наслідком кризових явищ, які відбуваються під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Серед них слід зазначити спад виробництва продукції, висока її капітало- та матеріаломісткість, низька продуктивність праці на багатьох вітчизняних підприємствах, трансформаційні зміни в структурі економіки, погіршення цінової ситуації на світових ринках по багатьох видах продукції, що експортується з України, передусім зерна.

Впродовж останніх років спостерігаються значні коливання обсягів капітальних інвестицій, наслідки глибокої кризи в сільському господарстві подолати не вдалося. Обсяг вкладень у розвиток аграрного сектору у 2012 р. склав 19 млрд грн., або 84% порівняно з докризовим 2008 р., а у харчовій промисловості відповідно 11,4 млрд грн. і 65%. Тому пошук шляхів і джерел надходження коштів на розвиток галузей агропромислового виробництва залишається актуальним, особливо з урахуванням необхідності вирішення завдань щодо нарощування обсягів виробництва продукції сільського господарства, розширення її експорту у ближчі роки та модернізації матеріально-технічної бази галузі.

Поліпшити рівень інвестиційного клімату в Україні можна за рахунок прийняття урядом негайних заходів щодо стабілізації соціальної, економічної і політичної ситуації в країні, а також за рахунок прийняття рішучих дій із становлення українського фондового ринку. Для інвесторів головне завдання перед ухваленням рішення – визначити пріоритет коштів при поверненні інвестицій. У даному процесі до уваги береться не лише міра інвестиційного ризику, але і ефективність функціонування фондового вітчизняного ринку.

В Україні фондовий ринок у цілому характеризується як непрозорий та неліквідний. Для багатьох видів цінних паперів вторинний ринок відсутній взагалі. Водночас, за оцінками, річні обороти за цінними паперами на фондовому ринку України можна зіставити з оборотами коштів у таких галузях, як харчова промисловість або енергетика. У формуванні українського ринку цінних паперів вирішальна роль належить державі, оскільки саме вона створює законодавчу базу для випуску та обігу цінних паперів та сприяє у формуванні необхідної для цього ринку інфраструктури. Будучи найбільшим емітентом цінних папе-

рів, держава певною мірою прискорює розвиток українського фінансового ринку.

Механізм випуску державних цінних паперів в Україні постійно вдосконалюється і даний ринок набуває все більшого значення для інвестиційного процесу та відповідно економічного зростання. З точки зору мобілізації вільних фінансових ресурсів найбільш високими темпами в Україні розвивався саме ринок державних боргових зобов'язань. Державні цінні папери стають головним об'єктом інвестування капіталу для інвесторів і основним джерелом покриття бюджетного дефіциту для емітента. Звернення до ринку цінних паперів для фінансування дефіциту державного бюджету можна розглядати як ринковий і економічно виправданий спосіб в порівнянні з залученням коштів за допомогою прямих банківських позичок чи емісії.

У нашій країні залучення капіталу найчастіше здійснюється за допомогою приватного, а не публічного розміщення акцій. Ризик дострокового погашення (відкликання) цінних паперів характеризується тим, що деякі цінні папери, згідно з умовами їх випуску, можуть бути погашені до закінчення періоду їх обігу. Таке погашення може відбутися після зниження ринкових ставок, коли емітент може випустити нові цінні папери під нижчу процентну ставку.

Отже, банк, у портфелі якого містяться цінні папери з правом дострокового погашення, наражається на ризик втрати доходів. Цей ризик пов'язаний з необхідністю реінвестування повернених достроково коштів під нижчі процентні ставки, які на поточний момент склалися на ринку.

Інфляційний ризик (ризик зміни купівельної спроможності грошей) визначається здебільшого темпами інфляції в країні. Цей ризик пов'язаний з імовірністю знецінювання як процентного доходу, так і номіналу цінного папера внаслідок знецінення грошей. Прості акції, дивіденди за якими не є фіксованими, застраховані від інфляції, оскільки з підвищенням темпів інфляції зростає і прибуток, з якого виплачуються дивіденди. Дієвим засобом страхування ризику інфляції є виплата дивідендів у вигляді акцій.

Основними інвесторами в аграрній сфері економіки є приватні підприємства і господарські товариства, які виробляють більше 90% валової продукції сільськогосподарських підприємств та отримують майже 95% надходжень від реалізації продукції рослинництва і тваринництва.

Кількість державних підприємств в сільському господарстві скорочується і у 2012 р. вона становила 284, проте їх діяльність потребує державної підтримки на реалізацію цільових програм з розвитку насінництва, селекційної справи у тваринництві тощо. Як засвідчила оглядач інвестиційних ринків України Є. Мазур, абсолютна більшість інвестицій у підприємства АПК надходить з недержавних джерел, питома вага яких у загальних обсягах інвестицій у основний капітал галузі становить 95-97%. Частка коштів державних (3-4%). Завдання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р. щодо фінансування відтворення основних засобів бюджетних організацій і установ, а також наукових закладів поки що не виконуються. Важливим й досить доцільним напрямом державної підтримки у сфері інвестування агропромислових підприємств є підтримка інноваційного розвитку аграрної сфери на рівні держави та окремих регіонів.

Позитивним у практиці інвестування агропромислових підприємств з боку держави є науко-

во обґрунтовані регіональні інвестиційні програми, що мають на меті підтримку розвитку певних великомасштабних агроформувань, що у перспективі можуть стати основою для задоволення продовольчих потреб країни.

Таким чином для активізації інвестиційної діяльності важливе значення має розвиток інтеграційних процесів у сфері агропромислового виробництва. Створення аграрно-промислових підприємств, характерною особливістю яких є замкнуте коло виробничого процесу, що органічно поєднує виробництво, переробку, зберігання і реалізацію готового продукту, значно прискорює вкладення капіталу для примноження прибутку, отримання вищих показників господарської діяльності та досягнення соціального ефекту на селі.

Інвестиційна діяльність була, є і завжди буде вирішальним чинником усієї економічної політики держави. Агровиробництво є важливим сектором народного господарства України. На переконання А. Гайдуцького, вихід з кризового стану та розвиток галузей АПК потребує інвестиційної активності.

Основні умови привабливості аграрного виробництва України в цілому, і регіонів зокрема, є: родючі ґрунти, сприятливі географічні умови, наявність кваліфікованої робочої сили, привабливе географічне розташування аграрного сектору [5]. Але існують і негативні риси: високий ризик капіталовкладень, великі затрати аграрного виробництва, низька рентабельність аграрного виробництва, нестабільність економічного розвитку, неконкурентоспроможна якість продукції. Основною проблемою інвестиційного середовища України є організація державного регулювання економічної діяльності, системи оподаткування, адміністрування бізнесу. Більше того, за останні роки стан справ лише погіршився.

Іноземні інвестори значним недоліком інвестиційного середовища України вважають праву, політичну та економічну непередбачуваність, відносять її до країн із підвищеними інвестиційними ризиками та вказують на неефективну дієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод іноземних інвесторів, захисту їх майнових прав та інтересів [2, с. 176].

Розвиток сільського господарства здійснюється під впливом багатьох проблем, які виникають на етапі докорінних перетворень в аграрній сфері, в умовах негативної тенденції зменшення інвестиційної активності, наслідком якої став значний знос основних засобів, уповільнення не тільки розширеного, а й скорочення в окремих випадках простого відтворення, а кінцевим результатом прояву негативних тенденцій стало зменшення обсягів виробництва продовольства в Україні.

У цілому глобальна криза перманентного характеру виявила нездатність державного регулювання не тільки попереджати кризові явища, але й протидіяти кризі та мінімізувати її наслідки.

Гроші завжди йдуть туди, де найсприятливіші умови для їх вкладення, де вони дають найбільший прибуток. Важкий стан економіки нашої держави в поєднанні з неадекватним законодавством є основними причинами, які пояснюють той факт, що обсяги іноземних інвестицій у підприємства України залишаються низькими в порівнянні з іншими постсоціалістичними країнами Східної та Центральної Європи [1, с. 185].

Висновки та пропозиції. Питання проблем формування інвестиційної привабливості тої чи іншої сфери економіки країни на сьогодні є досить акту-

альним для вітчизняної науки. Це можливо обумовити різними факторами, особливо інтеграцією України у світове господарство, стабілізацією та подальшим розвитком ринкових перетворень. Активна інвестиційна політика та формування сприятливих умов для залучення інвестицій є важливим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень та поліпшення якісних показників діяльності агровиробництва.

Сьогодні з метою поліпшення стану тваринництва в Україні вжито ряд заходів, зокрема щодо компенсації 50% вартості будівництва молочних ферм, компенсації коштів при закупівлі молодняку великої рогатої худоби, а також компенсації ставки облікових процентів за кредитами Національного банку України тощо. Водночас тваринництво потребує значних коштів на будівництво нових та реконструкцію наявних приміщень, придбання сучасної техніки та обладнання, на формування високопродуктивного стада худоби, зміцнення кормової бази тощо. Освоєння капітальних інвестицій у цій галузі повинно базуватися на використанні вітчизняних та зарубіжних досягнень, впровадженні інноваційних розробок в усі сфери виробництва продукції, її зберігання та переробки.

Подальше нарощування обсягів виробництва продукції сільського господарства України можливе головним чином за рахунок поліпшення використання земельних ресурсів, підвищення родючості ґрунтів. В обмежених обсягах використовуються органічні та мінеральні добрива, а також засоби захисту рослин. Крім того порушення агротехнічних вимог щодо дотримання чергування культур у сівозмінах завдає сільському господарству значних збитків і все це потребує вжиття системи заходів і контролю за їх виконанням.

Досить актуальною є необхідність забезпечення підприємств новими машинами і механізмами для впровадження прогресивних технологій обробітку ґрунту з метою збереження їх родючості та підвищення продуктивності. Враховуючи високий рівень зносу основних засобів в аграрній сфері та виходячи з необхідності прискорення техніко-технологічного переозброєння виробництва на інноваційній основі, у ближчі роки необхідно усунути наявні перепони та істотно збільшити обсяги інвестування галузей агропромислового виробництва. За цих умов його роль в економіці України зростатиме, зміцнюватиметься фінансовий стан підприємств, підвищиться конкурентоспроможність виробництва на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках.

Список літератури:

1. Капітальні інвестиції в Україні за січень-вересень 2012 р. – Статистичний бюлетень. – К. : Держ. служба статистики України. – 2012. – 44 с.
2. BBC Homepage [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2013/08/130814_ukraine_investments_fall_az.shtml.
3. Статистичний щорічник України за 2011 рік. – К. : Держ. служба статистики України, 2012. – 560 с.
4. Загурський О.М. Інвестиційна діяльність: аналіз, проблеми та перспективи / О.М. Загурський // Всеукраїнський науково-виробничий журнал Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 1. – С. 182-186.
5. Гайдучський А.П. Інвестиційна привабливість ринку землі в Україні // Економіка АПК. – 2005. – № 8. – С. 75-79.
6. Колісник О.Я. Кон'юнктура міжнародного інвестиційного ринку та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну / О.Я. Колісник // Всеукраїнський науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. – 2012. – № 2. – С. 173-179.
7. Економічна політика України: інформація щодо інвестиційного клімату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua>.

Грищук Н. В.

Винницький державний аграрний університет

АКТИВИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АГРОПРОИЗВОДСТВА — ОДНО ИЗ ВАЖНЫХ УСЛОВИЙ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ АГРОФОРМИРОВАНИЙ

Резюме

Рассматривается современное состояние инвестиционной деятельности агропроизводства. Определен ряд особенностей и проблем активизации расширения инвестиционной деятельности в аграрном производстве в позиции финансовой стабильности на внутреннем и внешнем рынках. Предложены направления повышения инвестиционной привлекательности аграрного сектора Украины.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционное обеспечение.

Hryschuk N. V.

Vinnitsia State Agrarian University

INVESTMENT ACTIVITY OF AGRICULTURAL PRODUCTION IS ONE OF THE CORNERSTONES OF FINANCIAL STABILITY CONDITIONS AGROFORMATIONS

Summary

Modern state investment in Agriculture. Identified a number of features and problems intensify investment in the expansion of agrarian production in the position of financial stability in the domestic and foreign markets. Directions increase the investment attractiveness of the agricultural sektoru Ukrayiny.

Key words: investment, investment, investment security.